

Фаустъ.

Съ каква драматическа форма, съ какви стихове и ритми могат да се схванатъ мислитѣ, които дори и философитѣ сж изказвали само въ моменти на трескаво блънване? И музата на поета не знае гдѣ да стъпи, не смѣе да полети изъ атмосфера безъ въздухъ, по-опасна отъ буренъ океанъ, по-праздна отъ Нищото. Прѣко кржговетѣ на „Ада“ на Данте, прѣко сѣйбия му „Рай“ има едно праздно Далечно, много надалечно — дори и окоето на Бога не може да му види края. Изъ тие недогледни пространства сѣкашъ се рѣе и цѣфти Творчеството, и безсмъртието на нѣкой висшъ умъ безспиръ се стрѣми да завладѣе това царство на Нищото и на Нощта.

Тая вѣчно зивала бездна, която слисва и най-силния човѣшки духъ, не плаши поета на „Фаустъ“. Той рече да ѝ даде форма и опрѣдѣление. По тоя подвиженъ ловъ той хвърля видимъ, но неуловимъ неводъ, който заедно съ лова расте все по-вече и по-вече. За него, както и за Бога, нищо не свършва, или поне не се измѣнява нищо, освѣнъ материята, и миналитѣ вѣкове сж останали цѣли въ видъ на умъ и сѣнки, като безброй концентрични кржгове около видимия свѣтъ. Тамъ тие призраци извършватъ или блѣнуватъ да извършатъ дѣлата, които нѣкога сж били озарени отъ слънцето на живота и въ които тѣ сж проявили индивидуалитета на безсмъртната си душа. Утѣха е да се мисли, че не умира нищо отъ това, което е засегнало ума и че вѣчността запазва въ своята грждъ нѣщо като всемирна история, видима за очитѣ на душата, една божествена съврѣменность, която и намъ ще даде нѣкога отъ познанието на Оногова, който съ единъ мигъ вижда всичкото минало и всичко бждеще.